

Skrivundervisningens utmaningar

SKRIVUNDERVISNINGENS UTMANINGAR

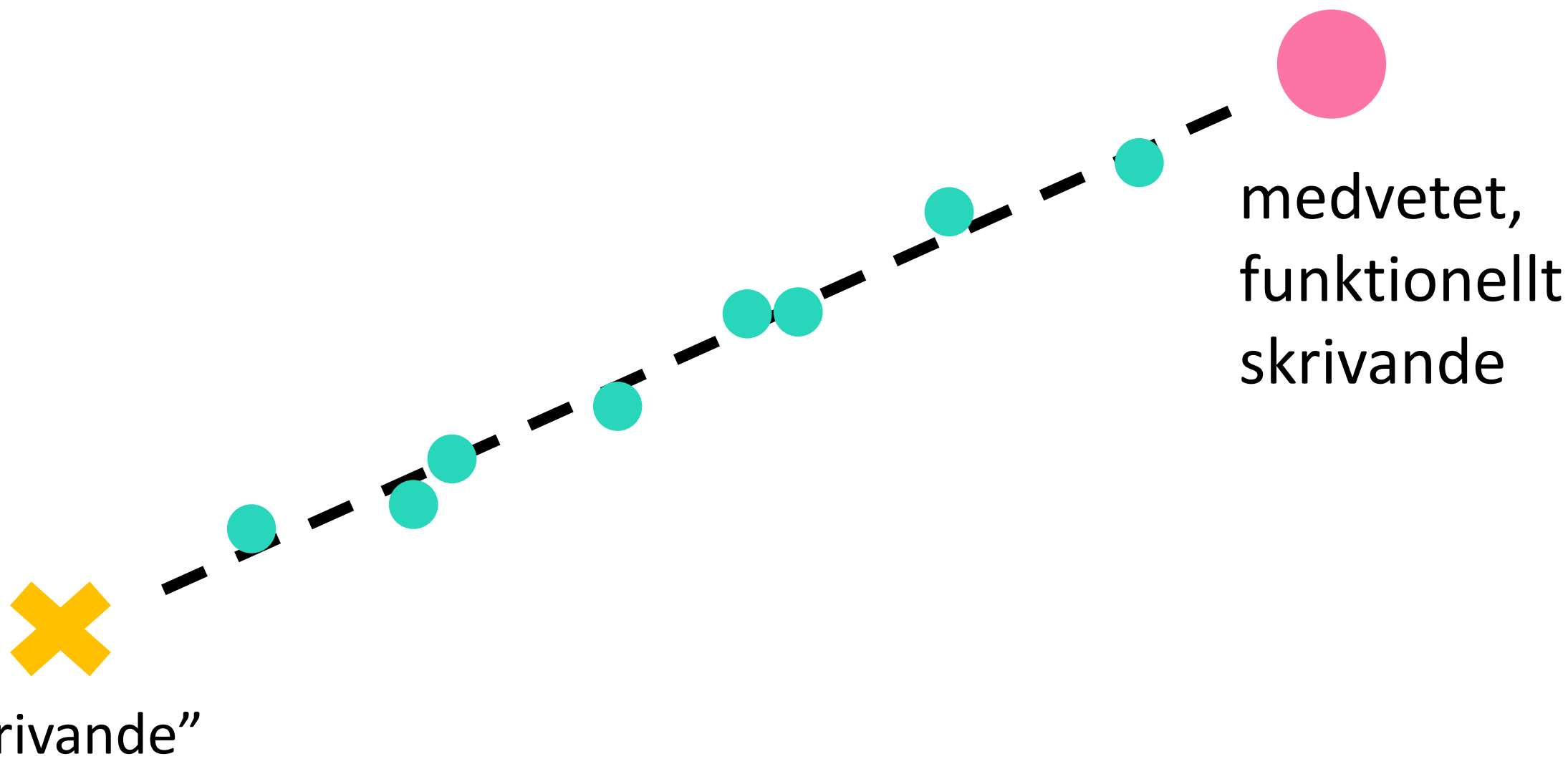
Arbetet att leda elever till skrivutveckling kräver

- **insikter om skrivande som fenomen**
- **förmågan att göra medvetna skrivdidaktiska val**

Vad tar vi för givet om skriftlig kommunikation i skrivundervisningen?

Vilka verktyg skulle vi behöva ge eleverna?

Hur kan vi arbeta för att elever på riktigt ska få öva sig i autentisk kommunikation?



”preskrivande”

medvetet,
funktionellt
skrivande

**Varför
skriver
du?**





VARFÖR? (Skrivandets funktion)

- Att lära sig skriva handlar också om *varför* man skriver. (FEAST)
- Skrivandets funktion är viktigt redan från förskolan. (FEAST)
- Ofta tappar vi bort varförfrågan längs vägen – trots att den är så central för motivationen.

Skriver gör vi ju inte bara för att skriva utan för att

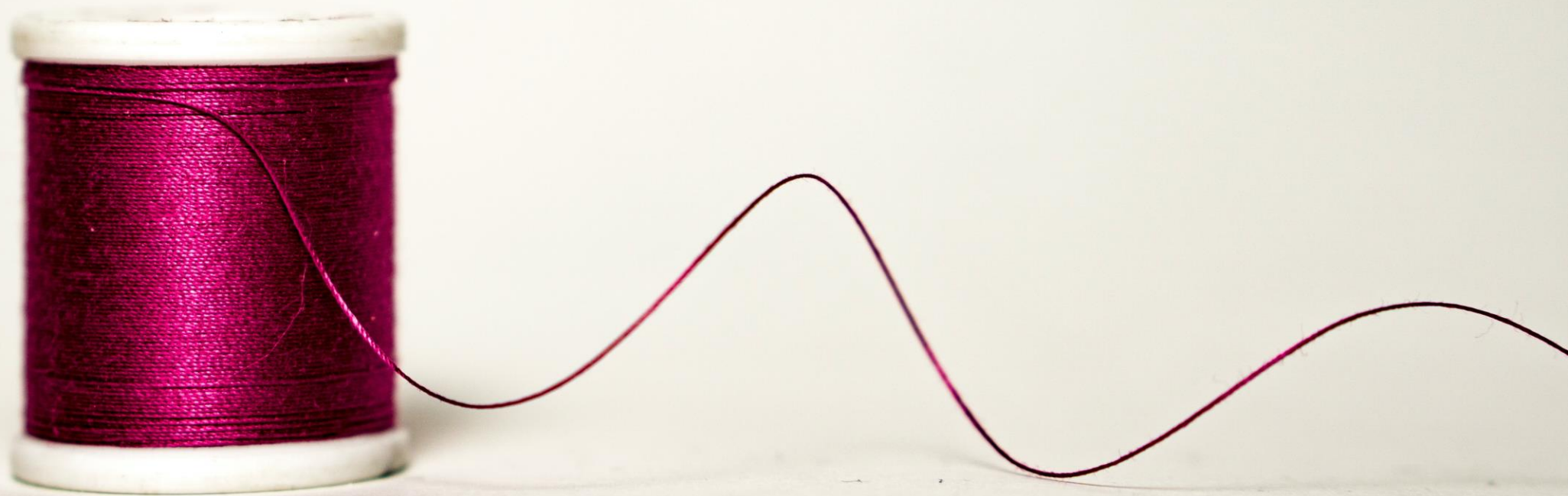
- förmedla något (varna, inspirera, informera, förklara...)
- skapa kontakt
- skapa nya möjligheter (argumentera)
- få någon annan att agera (instruera)
- ...


VARFÖR?
(skrivandets FUNKTION)

MÖTET
(skrivandets KOMMUNIKATION)

TANKEINNEHÅLLET
(skrivandets MOTOR)

VÄVEN
(skrivandets KOMPLEXITET)

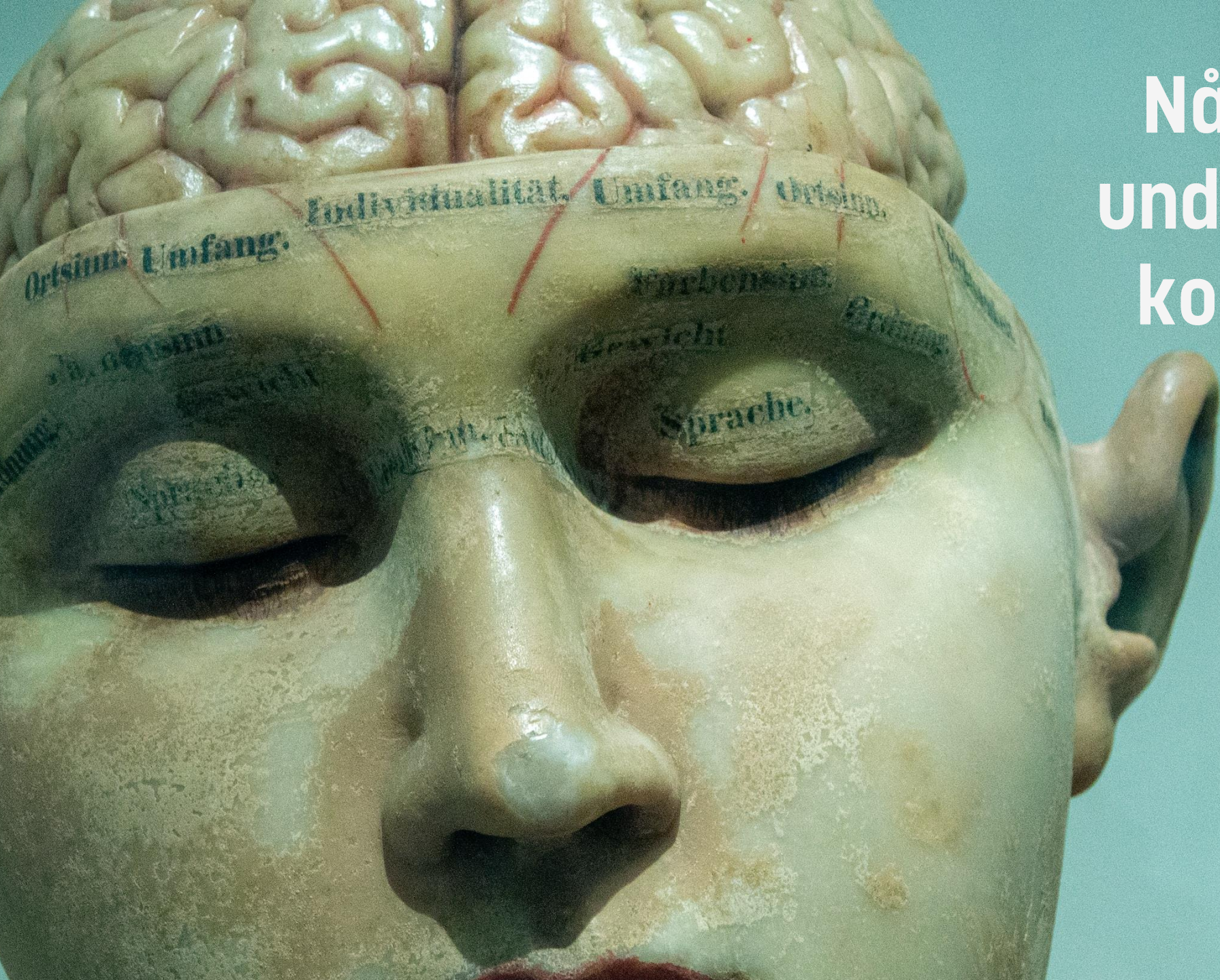


A close-up photograph of a lit sparkler. The central sparkler is in sharp focus, with a bright, glowing core from which numerous thin, golden sparks radiate outwards. The background is a deep, dark blue, filled with soft, out-of-focus bokeh lights in shades of orange and yellow, suggesting a night festival or celebration. The overall mood is festive and celebratory.

**Vad händer med
längtan efter att
uttrycka sig?**

MÖTET - skrivandets kommunikation





Några av skriv-
undervisningens
kommunikativa
utmaningar

Kommunikativt skolskrivande?

- Ett centralt mål är en **kontextanpassad kommunikativ skrivförmåga** (Bergström 2007)
- Skrivandet i skolan har främst **andra syften än kommunikation** (Catharina Nyström 2000:50)
- Skolskrivandet handlar i hög grad om att klara en skoluppgift → snarast **en imitation av ett kommunikativt skrivande** (Nyström 2000:234).
- ... särskilt i svenskämnet (Nyström 2000:237), då skrivundervisningen handlar om att *öva skrivande i sig* medan skrivande i andra ämnen handlar om att *skriftligt förmedla ett innehåll*.

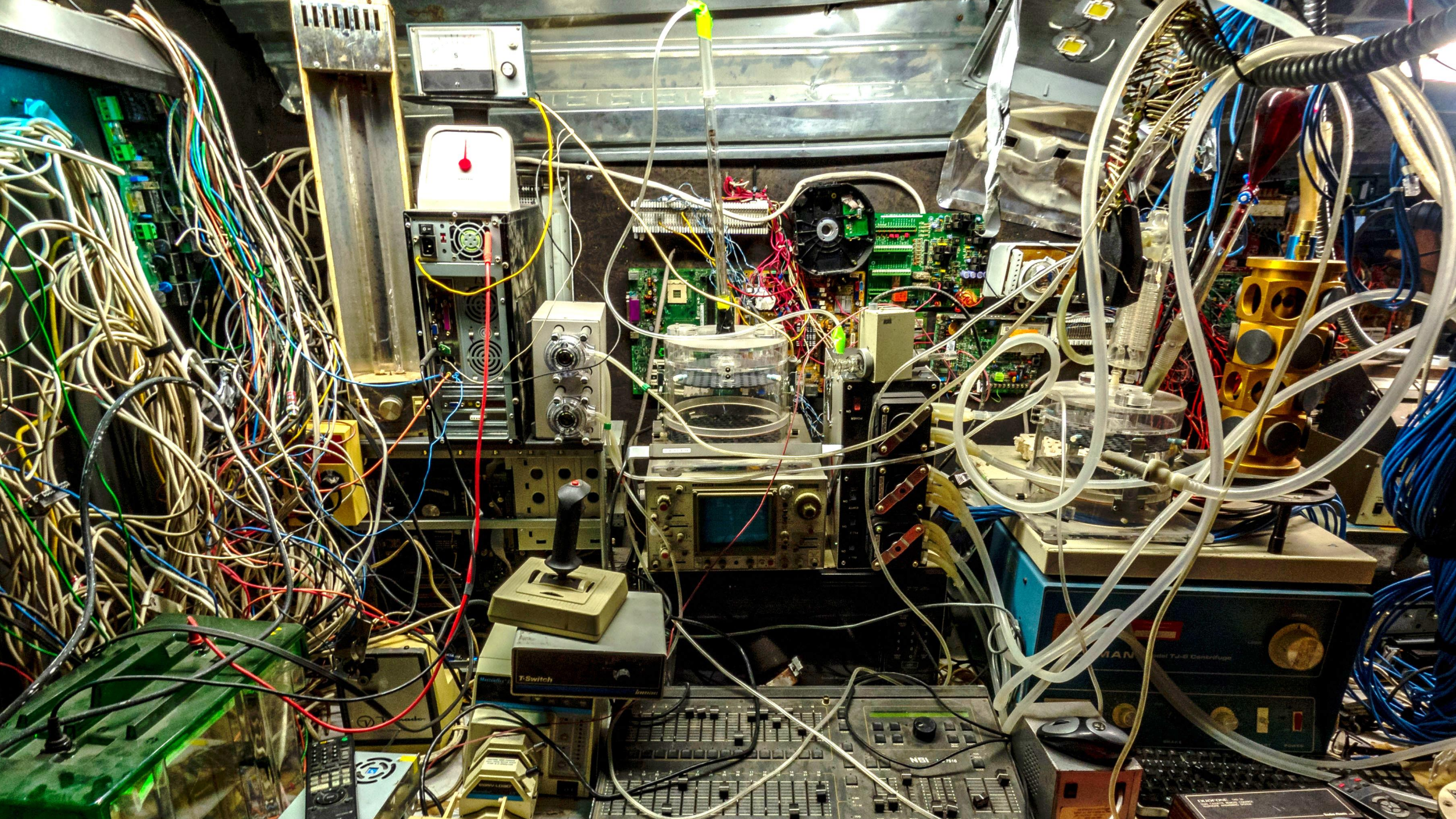
Kommunikativt skolskrivande?

- Det skrivande som sker i skolans svenskämne riskerar att bli relativt obrukbart utanför skolkontexten (Nyström 2000:232f)
 - Övning för skrivande som sedan sker i andra kontexter
 - Elever som relativt oerfarna skribenter måste försöka leva sig in i en annan och många gånger främmande kontext. (Andersson 2011)
 - Grundläggande för ett kommunikativt skrivande: **ett symmetriskt förhållande** mellan **läsare** och **skribent** (Hoel 2001:36).
 - Mycket skrivande i skolan karaktäriseras av ett **asymmetriskt förhållande** där makt och dominans är ojämlikt fördelade mellan skribent och läsare.
- Eleverna behöver få möjlighet att kommunicera på riktigt.

A hiker with a backpack and trekking poles is climbing a rocky mountain peak. The hiker is wearing a dark long-sleeved shirt, shorts, a blue cap, and sunglasses. The background shows a vast landscape with mountains and a blue sky with scattered clouds. The text 'Att skriva när det gäller' is overlaid on the right side of the image.

**Att
skriva
när
det
gäller**

TANKEINNEHÄLLET







PAUS

The image features a dense, colorful woven fabric background. The fabric is composed of numerous vertical stripes of different colors, including red, yellow, green, purple, pink, and black. The weaving pattern is intricate, with some stripes showing a more complex, textured weave than others. The overall effect is a rich, multi-colored tapestry. Overlaid on this background is the word "VÄVEN" in a large, bold, white, sans-serif font. The word is centered horizontally and vertically, with the two dots of the Swedish letter "ä" positioned above the first two letters. The white text stands out sharply against the dark and colorful background.

VÄVEN

**Vad brukar vara
svårt när du ska
skriva en text?**



Vad brukar vara svårt när du ska skriva en text?

Exempelvis...

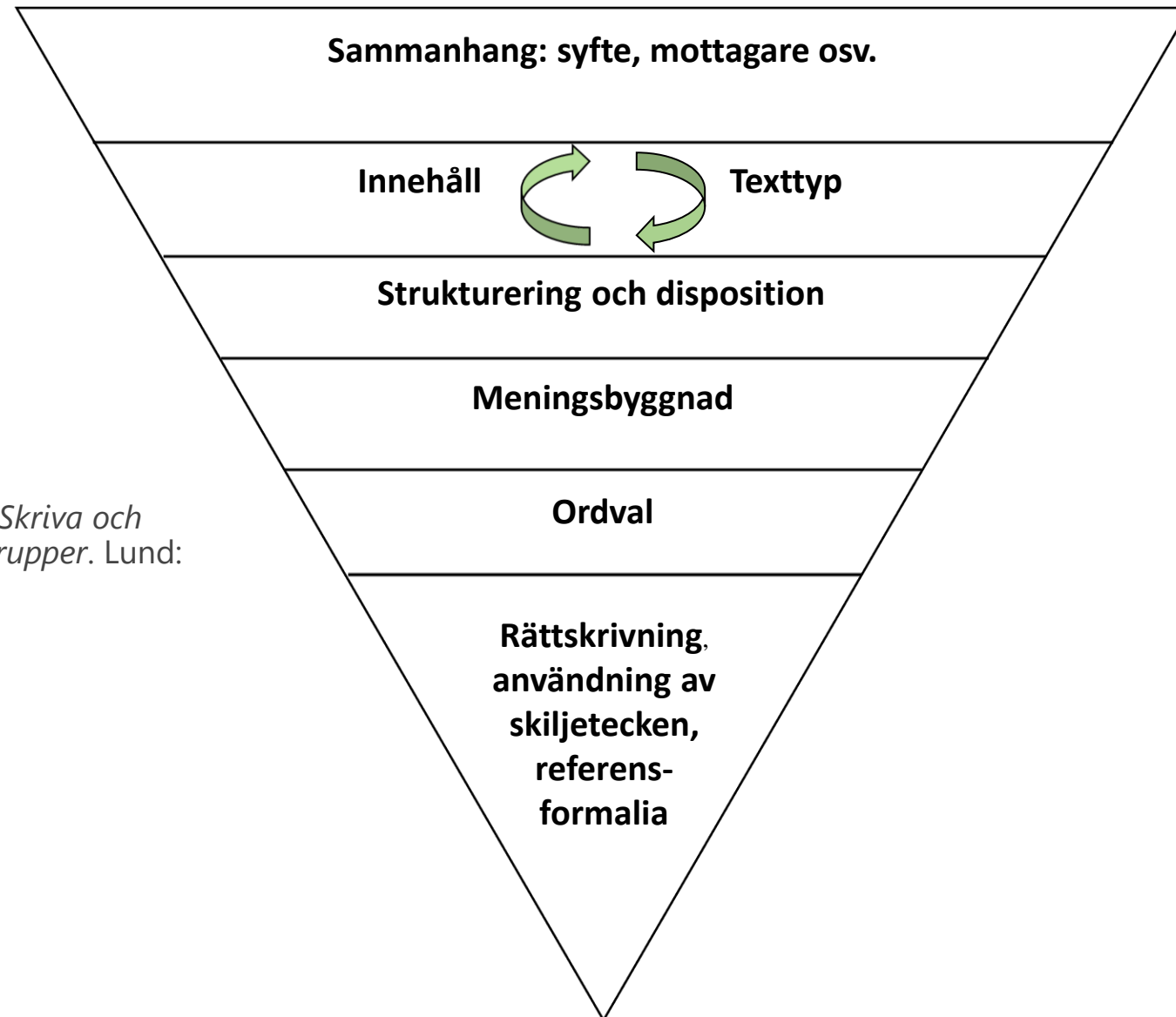
- att hitta en bra inledning och avslutning som samverkar
- att sortera innehållet så att tankegången blir tydlig
- att få med alla nödvändiga steg i tankegången så att läsaren hänger med
- att hitta tonen, tilltalet till den som läser
- att välja mellan olika alternativa formuleringar eller stycken
- att bygga ihop stycken på ett logiskt och elegant sätt
- att vara tydlig men inte skriva någon på näsan

... och ibland tänker jag att jag aldrig kommer att kunna skriva något bra igen.

Modeller texttriangeln

Skapad utifrån:

Hoel, Torlaug Løkensgard (2001). *Skriva och samtala: lärande genom responsgrupper*. Lund: Studentlitteratur.





Modell för argumenterande text

4. Skrivmall till fråga om varför den industriella revolutionen har sin bakgrund i England.

Jag vill förklara varför den industriella revolutionen har sin bakgrund just i England. Jag menar att orsaken tillär att i England hände följande:

Först
Därefter
Sedan
Detta förorsakar att

Alltså anser jag att följande orsakerhar gjort att den industriella revolutionen har sin bakgrund i England.

Rubrik	
Inledning	
Argument 1 Argument 2 Argument 3	
Motargument	
Avslutning	
Signatur	







?





Vad tar vi för givet om skriftlig kommunikation i skrivundervisningen?

- Att vi genom givna skrivövningar ska få eleverna att hitta effektfulla formuleringar och funktionella val → Vi behöver skapa **motivation** att verkligen försöka **kommunicera**.
- Att vi **både** kan jobba med **fantasi/nya ämnesområden** och **skrivutvecklande arbete** → Vi behöver **renodla** själva skrivandet ibland.
- Att eleverna genom **mallar** och givna strukturer ska bli **medvetna** skribenter som självständigt kan skriva nya texter i andra sammanhang. (Vad är det vi övar då?)
- Det belastande i **komplexiteten** (väven) → **Samtala** om hur svårt det faktiskt är att skriva! **Visa** komplexiteten! **Upptäck** komplexiteten tillsammans! **Laborera** med olika detaljer och mer övergripande textaspekter!



koffie
 RICANO
 ESSO
 BELE ESPRESSO
 ESSO MACCHIATO
 TADO
 PUCCINO
 FE LATTE
 TE MACCHIATO
 WHITE
 TERKOFFIE

thee PINOVY
 GROEN # JASMIN
 WIT # OOLONG
 CEYLON # EARL GREY
 VERSE MUNT
 VERSE GEMBER

OP DE MOLEN:
 KEENCOFFIE - BURUNDI
 - SHENBAI
 WHITELABEL - WAKAN
 - Guatemala
 STOCKER - RUSHASHI
 - Rwanda

gedroogde kruiden
 VANILLA
 VANILLA
 VANILLA
 VANILLA

vers sap
 1) APPEL - WORTEL - REISSELEWEG - MUNT
 2) SAUAS - BIET - BOSWENICHT

soep
 ERWITENSOP

gebak
 SINNAPPELWIKKE 30
 KOKOSMACROEMEN 7

BROEI

LAZARUS WISELETT SPECIALBIEREN

WC

LINDENHOFF



Här sitter jag på McDonald's
i det varma solljuset.
Det är mycket folk för att vara en
fredagseftermiddag.
Det är väldigt mycket folk här
som yrar omkring.

Det finns vackra damer runt om mig.
Många som är här,
är inte här för att äta
utan för att umgås
eller bara sitta och titta på folk.

*Random människor överallt.
Fullt med jobbiga människor överallt.
Alla ljuden ger mig huvudvärk.
Det är väldigt varmt
och snart dör jag nog.*

Milkshaken har smält i solljuset
och massor av irriterande småbarn
springer runt och skriker.
Man hör musik i bakgrunden
och hur alla glas klirrar mot varandra.
Solen som sipprar ner från takfönstret
och lyser upp borden.
Det hänger en ful gammal klocka
på väggen,
men den är bara till för att smälta in.

*Random människor överallt.
Fullt med jobbiga människor överallt.
Alla ljuden ger mig huvudvärk.
Det är väldigt varmt
och snart dör jag nog.*

Jag hör en massa irriterande ljud
från någon som tappade ett bestick,
någon unge som skriker.
Hör en massa mummel

*Random människor överallt.
Fullt med jobbiga människor överallt.
Alla ljuden ger mig huvudvärk.
Det är väldigt varmt
och snart dör jag nog.*

Sitter vid ett café.
Någon mixar en smoothie.
Jag hör ljud av mummel och musik
från olika affärer.
Glashissen bakom mig går upp och ner.
Utanför caféet finns vita väggar
och en stor skylt.
Där står det "Välkommen till Gränden".

Solen är varm och irriterande.
Folk går in och ut genom affärerna.
Solen lyser in genom fönstren.
Jag känner solljuset i mina ögon.
Det är väldigt varmt,
och jag sitter mitt i solskenet.

*Random människor överallt.
Fullt med jobbiga människor överallt.
Alla ljuden ger mig huvudvärk.
Det är väldigt varmt och snart dör jag nog.*

Jag känner att solen går i moln
och att småbarnen som skrek
har försvunnit.
Det är ganska mörkt
så det är en skön stämning.
Jag kan slappna av och ta det lugnt.

Vilka verktyg skulle vi behöva ge eleverna? (...och hur?)

- Insikter om att **texter kan skrivas på en mängd olika sätt** (Text är inte bara text.)
– Arbeta med flera alternativa uttryck.
- Insikter om **effekten av olika språk- och textval** (på olika nivåer) – gemensamma laborationer med text
- Insikter om att det handlar **mer om effekt än rätt/fel** i skrivandet.
- Förståelse av **hur man kan skriva texter som ”gör sitt jobb”** – arbeta med **det typiska först** (för att urskilja/särskilja) → **alternativa strukturer och formuleringar** sedan (och alltid med hjälp av **kontrast**)
- Förståelse av skrivandets **funktion** – **varför** vi skriver – och att denna funktion påverkar **hur** vi skriver.



Hur kan vi arbeta för att elever på riktigt ska få öva sig i autentisk kommunikation?

- För att öva sig på skriftlig kommunikation i sig: **kända innehåll** som de **vill förmedla**
- ”Äkta, kommunikativ läsning” av läraren (genuin nyfikenhet, frågor, kommentarer)
- Vem/vilka utanför klassrummet kan ni skriva till? Hitta vän-klasser/skolor?



Och så kom
ChatGPT...





Att reflektera över

- Det viktigaste som jag tar med från den här föreläsningen är...
- Jag har aldrig tidigare tänkt på...
- Jag fick en idé om...
- Jag blir lite nyfiken på...
- Vad innebär detta för mitt arbete med elevernas skrivande?



HITTA RÄTT I VERKTYGSBACKEN!



ÅSIKTSGENRER

ARGUMENTERANDE / VÄRDERANDE

debattartikel ledare kolumn krönika satir
 recension annons/reklam trailer essä insändare
 kundrespons lärarrespons kamratrespons karikatyr
 bokomdöme lärarespons pamflett utvärdering

REFLEKTERANDE / TOLKANDE

läslogg portfolio filmanalys diktanalys redovisning
 processrapport bildanalys musikanalys presentation
 litteraturanalys novellanalys

BERÄTTARGENRER

**EPIK
PROSA/BERÄTTELSE**

memoar spökhistoria fabel
 serier myt legend biografi
 sägen reseskildring folksaga
 bilderbok novell roman
 seriealbum sagotering
 läsebok friskrivning
 personporträtt lekskrivning
 bildberättelse självbiografi

historisk roman deckare
 feel good-roman utopi
 fantasy ungdomsroman
 skräck dystopi faktion
 klassiker science fiction/sf
 kärleksroman/romance
 kriminalroman
 äventyrsroman grafisk roman
 autofiktio thriller
 dagboksroman



FAKTAGENRER

INSTRUERANDE

recept trafikmärke
 symbol bruksanvisning
 skylt ordningsregel
 uppgiftsinstruktion
 instruktionsvideo

UTREDANDE

essä vetenskaplig rapport
 rapport laborationsrapport
 definition analys arbetsrapport
 populärvetenskaplig artikel
 avhandling lagtext lärobok
 facklitteratur/fackböcker ordbok
 lexikon uppslagsverk
 faktauppsats dokumentär
 uträkning beräkning
 "essäsvär" provsvar

ÅTERGIVANDE

arbetsbeskrivning beskrivning biografi protokoll intervju
 referat/sammanfattning ritning brev nekrolog
 provsvar logg diktamen
 "essäsvär" arbetsblad anteckning luckuppgift avskrivning

**LYRIK
POESI/DIKT**

bunden dikt/fri dikt
 poetry slam ordspråk
 rim sonett vers
 ramsa visa prosadikt
 limerick psalm
 låt aforism haiku

**DRAMATIK
TEATER/SCENKONST, FILM**

spelpjäsa musikal
 tragedi manus/manuskript
 operett monolog
 radioteater komedi dialog

JAG-TEXTER

chatt flaskpost brev
 vlogg inlägg på sociala medier
 dagbok
 självbiografiskt skrivande podd
 kåseri memoar blogg



INFORMERANDE

nyhetsartikel notis affsch/poster
 broschyr reportage
 väderleksprognos register/sökregister
 arbetsansökan brev e-post/mejl
 innehållsförteckning presentation
 textmeddelande Wilmameddelande
 flödesdiagram/flödesschema faktaruta
 trailer karta meny
 tabell cv graf diagram
 schematisk bild blankett formulär
 källförteckning

